

BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET

Handlingsplan

Den gode barnehagen er en likestilt barnehage

Handlingsplan for likestilling i barnehagene 2004–2007

Forord

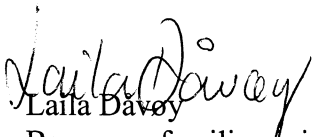
Jeg er glad for å kunne presentere Handlingsplanen for likestilling i barnehagen 2004-2007. Det er første gang vi favner helheten i likestillingsarbeidet i barnehagen, og det er en begivenhet. Planen har to likeverdige fokus: å få flere menn i barnehagene (kalt MIB-arbeidet) og å utvikle og stryke likestillingsarbeidet i den daglige virksomheten med barna.

MIB-arbeid skal videreføres og styrkes. Likestillingsloven pålegger alle eiere å arbeide for flere menn i barnehagen. Etter Rammeplanen for barnehagen skal likestilling legges til grunn for virksomheten. Planen skal bidra til at dette blir en realitet. Å skape bevissthet og metoder for en likestillingsfremmende pedagogikk og virksomhet i barnehagen vil være et spennende nybrottsarbeid. Vi har fått bekreftet at dette så langt har hatt liten prioritet.

Et aktivt likestillingsarbeid er til beste for barna og mangfoldet i barnehagene. Barna skal vokse opp i et langt mer likestilt samfunn enn tidligere generasjoner. En jevnere kjønnsfordeling blant de ansatte er viktig både for barna og for en mangfoldig virksomhet. Derfor vil jeg oppfordre alle som mottar denne planen – kommunene, øvrige barnehageeiere, den enkelte barnehage, høgskolene og organisasjoner, samt fylkesmennene – om å drøfte hva de kan gjøre for å fremme likestilling i barnehagen.

Jeg vil takke de mange som har kommet med innspill og synspunkter på planen, og for at tilbakemeldingene i så stor grad har vært positive til at dette arbeidet nå får prioritet.

Med vennlig hilsen

Laila Dævøy
Barne- og familieminister

HANDLINGSPLAN FOR LIKESTILLING I BARNEHAGENE 2004-2007

1. Bakgrunn

Barne- og familiedepartementet har fra midten av 90-tallet drevet et planmessig arbeid for å få flere menn i barnehagene. Norge har vært tidlig ut med å vie dette faglig og politisk interesse.

Barnehagen medvirker til å gi foreldrene like muligheter til å ta lønnet arbeid utenfor hjemmet. Det er viktig at barnehagen selv framstår som et likestilt samfunn.

Barne- og familiedepartementet har gjennom de siste år satset på kvalitetsutvikling i barnehagen, med vekt på at barnehagen er en arena for barns utvikling. Kvalitet i barnehagen handler også om at barnehagen oppdrar barna til å møte et langt mer likestilt samfunn enn før. I Rammeplanen for barnehager sies det under *1.3 Samfunnsendringer – framtid* at barnehagen har en viktig oppgave i å formidle at begge kjønn er like godt kvalifisert for ulike oppgaver. Barna bør også få oppleve dette i praksis under sitt opphold i barnehagene. Videre sier Rammeplanen at barnehagen har en viktig oppgave i å bidra til barns kjønns sosialisering. En moderne kjønns sosialisering bør bygge på likestilling og likeverd. Departementet fastslår at uten likestilling i barnehager, både blant personalet og i den daglige virksomheten, kan et mål om mangfold og kvalitet ikke nås fullt ut. De voksne er viktige rollemodeller, og både kjønn og alder er nødvendige variabler for å utvikle virksomheten.

I fremtiden må samme forventning stilles til barnehagen som til andre virksomheter i samfunnet, nemlig at minst 40 prosent av de ansatte skal være av det underrepresenterte kjønn. Departementet er klar over at dette vil kreve et langvarig fokus på rekruttering av menn til arbeid i barnehagen, og at det er en rekke faktorer som spiller inn for at dette kan gjennomføres. I denne planen konsentrerer vi oss om et delmål fram til 2007 om 20% menn.

På denne bakgrunn har departementet valgt å fremme en handlingsplan for likestilling i barnehagene der vi i de kommende årene vil ha to likeverdige fokus – å få flere menn ansatt i barnehagene (kalt MIB-arbeidet) og å utvikle og styrke en likestillingsfremmende pedagogikk i virksomheten med barna.

Departementet legger opp til at arbeidet skal forankres i fem regioner, tilsvarende som for Helseregionene og Statens Barnevern og Familievern (SBS). En av fylkesmennene i regionen får samordningsansvaret for arbeidet med likestillingsplanen, og det blir øremerket midler som bevilges direkte til det samordnende embetet. Departementet forventer at arbeidet prioriteres ved alle embetene, innenfor kvalitets/innholdsarbeidet. Nærmere om dette under pkt. 3.

Departementet vil underveis vurdere behovet for en nasjonal referansegruppe for arbeidet.

2. Mål for handlingsplanen

Departementet fastslår følgende to *hovedmål* for likestillingsarbeidet i barnehagene:

I Flere menn i barnehageyrkene - 20 prosent menn i barnehagene innen utgangen av 2007

II Likestilling og likeverd skal ligge til grunn for all virksomhet og pedagogikk i barnehagen

Ut fra disse to hovedmålene fastlegger departementet følgende fire *delmål* for arbeidet:

- 1. Likestillingsengasjerte og –bevisstgjorte myndigheter lokalt og regionalt*
- 2. Et konsolidert og aktivt MIB-nettverk i alle fem regioner*
- 3. Likestillingsengasjerte og –bevisstgjorte gutter og jenter/menn og kvinner i sektoren*
- 4. Likestilling forankret i rammeverket for barnehagene og lærerutdanningene*

Det skal årlig rapporteres på begge hovedmål og samtlige delmål

3. Nærmere om arbeidsområder og tiltak

Det er viktig at hovedmålene speiles i all virksomhet som springer ut av denne handlingsplanen. De fire delmålene er utgangspunktet for aktiviteten og tiltakene som iverksettes på de forskjellige nivåene. Departementet vil overlate til de ulike aktørene å drøfte og iverksette planer og tiltak for arbeidet, men vil følge resultatene gjennom den rapporteringen som nevnes senere under punkt 4.

Delmål 1. Likestillingsengasjerte og –bevisstgjorte myndigheter lokalt og regionalt

Etter Barnehageloven er kommunene myndighet for både private og egne barnehager. Barnehagemyndigheten lokalt, altså den enkelte kommune, barnehageeierne og majoriteten av de ansatte i barnehagene, som er kvinner, må ta på alvor at det trengs menn i virksomheten og nytte seg av de muligheter og ideer til tiltak som faktisk foreligger. Det betyr også at barnehagemyndigheter, eiere, de ansatte av begge kjønn og ikke minst førskolelærerutdanningen må utvikle bevissthet og kunnskap om jenters og gutters sosialisering til kjønn.

Tiltak

- **Likestillingsloven åpner for særbehandling av menn i forbindelse med undervisning av og omsorg for barn (rundskriv Q-07/98). Samtlige kommuner, både som barnehagemyndighet og –eier, private eiere og barnehager som har få eller ingen menn ansatt, bør nytte mulighetene som denne bestemmelsen gir til å søke særskilt etter menn.**
- **Både kommunale og private eiere skal sikre at personalet i barnehagene har fokus på å få flere menn inn i arbeidet, og søke å sikre best mulig at de blir der.**
- **Barnehagepersonalet i samråd med samarbeidsutvalget bør drøfte gjennom hvorfor det er viktig å ha menn ansatt, og hvordan virksomheten kan legges opp også på menns premisser slik at de blir i sektoren.**

Delmål 2. Et konsolidert og aktivt MIB-nettverk i alle fem regioner

Målet for MIB-arbeidet er å rekruttere flere menn til arbeid i barnehagen og til førskolelærerutdanningen, og sikre at de fullfører utdanningen og blir i barnehagen. I dag er 7 prosent av de ansatte i barnehagen menn, men ikke alle disse arbeider direkte med barna. Andelen menn har vært stabil de siste årene. Det betyr at antallet menn har økt de siste ti årene, siden utbyggingen av nye barnehager har vært svært høy i denne perioden. For barna er det viktig at de møter menn i barnehagen. Flere menn i barnehagen vil påvirke barnehagens innhold. En jevnere kjønnsfordeling vil tjene mangfoldet og kvaliteten i barnehagene.

Det er gjennomført en handlingsplan 1997-2000. Det er etablert nettverk i alle fylker med en kontaktperson som har ansvar for å drive oppsøkende virksomhet for å rekruttere menn og støtte mannlige ansatte i barnehagene. Departementet har arrangert konferanser, utarbeidet informasjonsmateriale og fremmet forskning på feltet. Departementet støtter en nettside om MIB-arbeidet, <http://www.mibnett.no>.

Rekruttering av menn til lærerutdanning har vært en del av rekrutteringskampanjen i regi av Utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet vinteren 2002. Dette arbeidet skal denne handlingsplanen for likestilling videreføre.

Aktører lokalt

MIB-arbeidet bør involvere eierne og kvinner og menn i barnehagene. Styrene er nøkkelpersoner i dette arbeidet. Vi trenger engasjerte personer som kan formidle til begge kjønn at det er positivt og utfordrende å arbeide i barnehage. Den lokale barnehagemyndigheten utfordres.

Aktører regionalt

Alle fylkene har – og skal ha - et MIB-nettverk og en kontaktperson med ansvar for planer og tiltak. Fylkesmannen holder kontakt med nettverkene, arrangerer konferanser mv. Ikke alle fylkene er like aktive, og mye tyder på at nettverkene i hvert enkelt fylke ikke har mulighet til å fylle sine funksjoner. Det er behov for en fastere og bredere organisering av arbeidet og tilføring av ressurser slik at nettverkene kan fungere optimalt. Koordinering av arbeidet legges derfor til en av fylkesmennene i fem regioner, og midler til arbeidet kanaliseres til dette embetet.

Tiltak

- **Fylkesmennene skal ha ansvaret for styringen av arbeidet, og det bør etableres en regional styringsgruppe og et regionalt rekrutteringsteam. Virksomheten bør koordineres med utdanningsområdet hos fylkesmannen, med høgskolene, kommunene som barnehagemyndighet og med eiere. Barne- og familiedepartementet vil øremerke midler til likestillingsarbeidet i handlingsplanperioden. Midlene skal brukes til oppsøkende virksomhet og informasjonstiltak. Det skal legges en plan for**

arbeidet i perioden, og det rapporteres særskilt på handlingsplanens fire delmål i de årlige rapportene, jf rapporteringsplikten i Likestillingsloven.

- **Fylkesmannen har ansvar for erfaringsspredning. Føringer legges inn i de aktuelle tildelingsbrev fra og med 2004.**

Førskolelærerutdanningen

Undersøkelser viser at flere kvinner enn menn opplever førskolelærerutdanningen som meningsfylt, og langt flere menn enn kvinner takker nei til studieplass eller slutter underveis. (DMM 2000: Hva er så spesielt med menn?). Det er en utfordring for høgskolene å endre denne situasjonen. Mange høgskoler har MIB-nettverk og andre arbeider aktivt for å rekruttere menn. Høgskolene har et selvstendig ansvar for å integrere MIB i sitt rekrutteringsarbeid og legge til rette studiet for mannlige studenter.

Tiltak

- **Høgskolene må se på rekruttering av mannlige søkere, hvordan de blir mottatt og behandlet, og å se på pensum og ikke minst også praksisperioden med kjønn som utgangspunkt.**

Aktører sentralt

Barne- og familiedepartementet har ansvar for styring, koordinering, kunnskapsutvikling og spredning av kunnskap på feltet. Dette arbeidet skal styrkes.

Tiltak

- **Barne- og familiedepartementet vil samarbeide med Utdannings- og forskningsdepartementet for å sikre egnet styringsdialog og bedret statistikkutvikling og -oppfølging.**
- **MIB-nettsiden får ny redaktør og det iverksettes tiltak for økt erfaringsspredning.**
- **Behovet for ytterligere forskning vurderes.**
- **Nordisk samarbeid videreutvikles.**

Delmål 3. Likestillingsengasjerte og –bevisstgjorte gutter og jenter/menn og kvinner i sektoren

Barnehagen har en viktig plass i likestillingsarbeidet. Barnehageplass til alle som ønsker det og til en akseptabel pris er viktig for å sikre reell likestilling og valgfrihet for foreldre.

Barna skal bli voksne i et langt mer likestilt samfunn enn før. Det er viktig at barnehagens voksne er bevisst den rolle de har i barnas sosialisering til et likestilt kjønnsrollemønster, og at de systematisk vurderer egen praksis og barnehagens kultur og virksomhet i dette lys. Mer fokus på at barn er gutter og jenter kan medføre at barns oppvekstforhold reelt sett blir mer like.

Likestilling må settes på dagsorden i barnehage og skole og i utdanningsinstitusjonene. Likestilling må ligge til grunn for all virksomhet i barnehagens daglige liv. Vekselvirkningen mellom utdanning og praksisfeltet er avgjørende for utvikling av kunnskap og yrkesutøvelse basert på likestilling.

Tiltak

- **Barnehagene må integrere likestilling i sin virksomhet, slik at gutter og jenter blir reelt sett likestilt og sosialiseres til et likestilt voksenliv.**
- **Personalet i barnehagene må tenke og se egen praksis relatert til gutter og jenter og legge opp virksomheten slik at både kjønn og individ blir faktorer i arbeidet.**
- **Noen barnehager har gjort erfaringer med ulik pedagogikk for gutter og jenter. Andre har erfaringer med hvordan mannlige ansatte kan endre barnehagens innhold og hverdag. Disse erfaringene vil bli samlet, videreutviklet og formidlet til andre barnehager, som ledd i fylkesmennesenes ansvar.**

Mye tyder på at barnehagene har kommet kort sammenliknet med skolen når det gjelder forskning og utviklingsarbeid med likestillingsfremmende pedagogisk teori og praksis. Det skal arbeides for at høgskolene utvikler dette feltet og integrerer det i undervisningstilbudet.

Tiltak

- **Forskningsprosjektet som dokumenterte likestillingsfremmende pedagogisk teori og metode, og kartla likestillingens plass i lærerutdanningen og i barnehagene er gjennomført. Barne- og familiedepartementet vil stimulere til forsøksprosjekter med likestilling i barnehager, og vil invitere kommuner, øvrige eiere og barnehager med erfaring på området til et samarbeid om dette.**
- **Det vil bli utarbeidet en veileder med basis i slike prosjekter.**
- **Departementet vil støtte forskning om kjønns sosialisering og likestillingsfremmende pedagogikk.**
- **Departementet vil utvikle erfaringer med likestillingsfremmende praksis i barnehagene.**

Delmål 4. Likestilling forankret i rammeverket for barnehagene og lærerutdanningene

Etter likestillingsloven har alle offentlige myndigheter plikt til å arbeide aktivt og planmessig for likestilling mellom kjønnene. Aktivitetsplikten innebærer at likestilling skal integreres i sektorens rammeverk, og det skal redegjøres for likestilling i årsmeldingene. Departementet vil sørge for at likestillingslovens bestemmelser blir gjort kjent i barnehagesektoren.

Departementet vil sørge for at rammeverket for barnehager bygger på likestillingsprinsippene, og ta initiativ til at førskolelærerutdanningen ivaretar de samme prinsippene og er kjent med disse.

Tiltak

- **Barne- og familiedepartementet vil, i samband med gjennomgangen av barnehageloven, sikre at rammeplanen stadfester at det pedagogiske innholdet i barnehagen bygger på likestilling.**
- **I rammeplan for førskolelærerutdanningen skal likestilling ivaretas. Departementet vil i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet bidra til at opplæring i likestilling blir ivaretatt ved høgskolene.**
- **Departementet vil sørge for at likestillingslovens bestemmelse om særbehandling av menn blir gjort bedre kjent.**
- **Departementets kvalitetsgruppe, oppnevnt i januar 2004, skal ta likestilling med som ett av flere kvalitetsparametre inn i sitt arbeid.**

4. Informasjon, rapportering og oppfølging

Tiltak

- Departementet arrangerer en årlig konferanse om oppfølging av Handlingsplanen for likestilling i barnehagene i handlingsplanperioden. Den neste finner sted høsten 2004, og vil være for fylkesmenn og høyskoler.
- Informasjons- og dokumentasjonstiltak i forhold til ulike målgrupper
- Likestillingsarbeidet tas jevnlig opp i høstmøter o.a. med KS, PBL, IKO, HSK m.fl.
- De årlige rapportene på likestilling danner grunnlag for videre tiltak og endringer i handlingsplanen.

Allerede i dag har alle typer virksomheter, også barnehager og kommunale myndigheter, aktivitets- og rapporteringsplikt med hensyn til likestillingsarbeid, hjemlet i lov om likestilling med ikrafttreden 01.01.03. Departementet legger opp til at det skal rapporteres i tråd med denne bestemmelsen for alle nivåer i sektoren hva gjelder denne handlingsplanen. *For begge hovedmål og de fire delmålene i planen skal det rapporteres årlig. Departementet anser hovedmål og delmål som en mal for rapporteringen.*

Denne planen vil bli sendt ut til alle aktører i sektoren i løpet av mars 2004.

Utgitt av:
Barne- og familiedepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:
Kopi- og distribusjonsservice
Postboks 8169 Dep, 0034 Oslo
E-post: publikasjonsbestilling@ft.dep.no
Telefaks 22 24 27 86

Husk å oppgi publikasjonskode: Q - 1071

Print: Kopi- og distribusjonsservice - 03/2004 - 7000

